

SCHMITZ (*Bruno*), Missionaris van Afrika (Witte Pater) (Antwerpen, 12.6.1872 — Boudewijnstad, 28.10.1905). Zoon van Hubert en van Klausener, Maria.

Na voltooide humaniorastudies begaf Bruno Schmitz zich naar Maison-Carrée (Algiers), om er zijn proefjaar te beginnen (5 oktober 1890). Te Karthago (Tunisië) ontving hij de priesterwijding uit de handen van Mgr Combes, aartsbisschop van Kartago, te samen met Pater Van Hoestenbergh, Eug. en Van Acker, Aug. (19 mei 1895). Nog geen maand later (12 juni) gaan dezelfde schep te Marseille, om onder de leiding van P. Moinet (*Belg. Kolon. Biografie*, IV, 606) de lange reis naar Boudewijnstad aan te vangen. Ook vier Zusters van O. L. Vrouw van Afrika maken deel uit van de karavaan. Ze zijn de eerste religieuzen die zich in het apostolisch vikariaat Boudewijnstad gaan vestigen. Een maand later zetten onze reizigers voet aan wal te Chinde en ondernemen van daaruit over het Nyassa-meer de tocht naar Karema. Te Kala gekomen, moest P. Schmitz, vermoeid en koortsachtig, enige dagen uitrusten in de missie. Over Kirando en het eiland Nsamba kwam hij te Karema aan en stak van daaruit het Tanganika-meer over naar Boudewijnstad, alwaar hij op 1 november aanlandde. « Mgr Roelens, schrijft P. Schmitz, » heeft mij hier onder het bevel van P. Herre- » baut geplaatst met den titel van *Rector Magni- » ficus* der hoogeschool van Boudewijnstad. » Met twee professors onderwijs ik hier meer dan » 200 zwartjes. Ik moet ze tot den graad van » doctor in de letteren van het A.B.C. doen vor- » deren... ». Dezelfde brief vermeldt ook hoe de Witte Zusters, op 27 december, te Sint-Lodewijk-Mrumbi aankwamen en 's anderdaags onder gebjubel door de bevolking onthaald, hun pasgebouwde woning te Boudewijnstad betrokken.

Drie maanden na zijn aankomst te Boudewijnstad wordt P. Schmitz naar Mpala gezonden en in de maand mei gelast met de school der katechisten en het bestuur der lagere school, verdeeld in drie klassen. « Gebrek aan personeel heeft » Mgr Roelens gedwongen voorloopig de hoogste » klas der lagere school met die der katechisten te » verenigen. Dit is mijn deel. Ik onderwijs aan » mijn leerlingen (40 in getal) de gewijde en de » kerkelijke geschiedenis, de kiswahilische spraak- » leer — « Onze katechisten, schreef Mgr Roe- » lens in januari 1897, gaan flink vooruit onder de » leiding van den E. P. Schmitz (Antwerpen), die » zich waarlijk met hart en ziel toelegt op de » verstandelijke en zedelijke vorming onzer toe- » komstige helpers in het apostolaat ». In janua- » ri 1897, telde de school op de missie 170 leerlingen. Terecht mocht P. Schmitz klagen dat leraar en bestuurder al te zeer overlast waren. Die last zal nog zwaarder worden, want, op 25 november, verlaat E. P. Guillemé de missie van Mpala, die hij als overste tot grote bloei had gebracht. Nu zal P. Schmitz, door Mgr Roelens tot overste aangesteld, benevens zijn katechistenschool, ook de leiding op zich nemen van de bouwwerken: de kerk moet afgewerkt worden, verschillende gebouwen hersteld, de binnenplaats van de missie verfraaid, enz. Voeg daarbij het bestuur der kristenheid, het stichten en bezoeken der schoolkapellen, het opstellen van het dagboek, enz. « Ik vatte kloek het werk aan en trachtte me » zoveel mogelijk uit de slag de trekken. Weldra » bleek het dat Monseigneur al te veel op mijn » krachten gebouwd had. Rond Paschen (1898) » viel ik onder den last en maar weinig scheelde » het of men stopte mij eenige voeten onder den » grond ».

Op verzoek van kommandant Hecq en met verlof van Mgr Roelens, vertrekt P. Schmitz, op 12 juni 1898, uit Mpala en begeeft zich op rustkuur naar Mtoa, vergezeld van P. De Muelenaere. Ze werden er « als oude vrienden » onthaald door kommandant Hecq en de Belgische officieren. Gans hersteld, vangt P. Schmitz met P. De Muelenaere de terugweg naar Mpala aan (2 juli), waar hij, ondanks een geweldige

storm op het meer doorgemaakt, behouden aan wal stapt. Doch P. Schmitz is niet genezen; hij vertelt voort: « Ik werd zwakker en zwakker » en welhaast was mijn lichaam maar een wonde » meer. Er was spraak mij naar mijn vaderland » terug te sturen, maar ik had gelukkig de kracht » niet om de reis aan te vangen ». In die toestand liet Mgr Roelens de zieke naar Boudewijnstad overbrengen (1 oktober 1898). Rond Nieuwjaar 1899, was P. Schmitz genoegzaam hersteld om terug aan 't werk te gaan. « Naar Mpala werd ik » niet teruggezonden — en dat was een bittere » teleurstelling; tot overste werd ik niet opnieuw » benoemd — en dat was een zoete troost!...

» Ik behoor thans tot de zending van Boude- » wijnstad, gelast met de kristenheden op verren » afstand ». De schoolkapellen zullen voortaan regelmatig door P. Schmitz bezocht worden. Zoals hij te noorden van Mpala, Sint-Viktor-Tombwe gesticht heeft (1897), zo zal hij ten zuiden van Boudewijnstad Sint-Leo-Mlunguzi beginnen (1899). In latere jaren zorgt hij voor het oprichten van schoolkapellen te Kala, Mlonde en Lisobola.

In de loop van het jaar 1900, werd P. Schmitz tot overste van Boudewijnstad benoemd. Hij zal die missie blijven besturen tot aan zijn dood. Voor een korte tijd zal hij zich, in 1905, naar Lusaka begeven om er hulp te bieden bij het bouwen van een voorlopig onderdak voor de katechistenschool van Mpala, die wegens de slaapziekte uit Mpala naar Lusaka werd overgebracht. Tot op zijn laatste dag heeft het werk der katechistenschool hem nauw aan het hart gelegen. « Doch 't is in Boudewijnstad vooral, » schreef P. Spee, dat wij de uitslagen van zijn » ijver, zijn verstand en zijn handigheid hebben » kunnen bewonderen. Hij wist zich zo zeer door » de Zwarten te laten beminnen en eerbiedigen » dat hij er alles van verkreeg wat hij wenste. » De Zwarten hadden volle vertrouwen in hem » en legden hem hun moeilijkheden voor. Hij » aanhoorde ze met geduld en liet ze voldaan over » zijn uitspraak heengaan. Hij was ook zeer geacht » door de Blanken, die met hem vriendschappe- » lijke betrekkingen onderhielden ».

Onder de Blanken die in die tijd Mpala en Boudewijnstad bezochten en zich P. Schmitz tot vriend maakten, noemen wij vooral kommandant Hecq (*Belg. Kol. Biogr.*, II, 459) en M. Lemaire (*Belg. Kol. Biogr.*, II, 603). Verder president Fuchs (*Belg. Kol. Biogr.*, I, 389), Weyns, vertegenwoordiger van het Comité voor Katanga (*Belg. Kol. Biogr.*, IV, 943), vice-gouverneur Malfeyt (*Belg. Kol. Biogr.*, III, 588) en anderen.

Op 10 december 1899, zette kommandant Hecq, de overwinnaar der opstandige Batetela, voet aan wal te Mpala, verwelkomd door de missionarissen. P. Schmitz, speciaal daartoe door Mgr Roelens afgevaardigd, was hem tegemoet gegaan tot Tembwe. Vooraleer naar Europa af te reizen wilde de kloekke krijgsman de boorden van het meer niet verlaten, zonder de missionarissen van Mpala en Boudewijnstad te groeten. Daags na zijn aankomst woonde hij in groot tenue de hoogmis bij, gezeten op de ereplaats, tot grote stichting van de Zwarten. De plechtigheid werd besloten met een *Te Deum* van dankbaarheid, voor de overwinningen behaald ten noorden van het meer. De hoofden van Mpala boden de kommandant hun hulde aan, terwijl de schoolkinderen de Brabançonne zongen. De kommandant vol ontroering beloofde de kinderen en bewonderde het werk in Mpala tot stand gebracht.

De reis werd daarna voortgezet naar Boudewijnstad. M. Hecq werd er ontvangen door Mgr Roelens, die hem gelukwensde om zijn roemrijke overwinning. Als antwoord dankte de kommandant om de hulp in mondvoorraad, die de missies te Mpala en te Boudewijnstad hem zo overvloedig hadden toegestuurd voor zijn garnizoen te Mtoa. P. Schmitz deed de kommandant uitgeleide tot Kirando.

Op 6 april 1900, kwam de wetenschappelijke zending van luitenant Ch. Lemaire te Kalonja, op de boorden van de Mlobozi logeren. 's Anderdaags ging P. Schmitz de expeditie tegemoet. Buiten M. Lemaire, was ze samengesteld uit de heren

Michel, Dardenne, Questiaux en Harring, met 500 dragers. De geleerden logeerden op de missie en brachten er twaalf dagen door, gans gevuld door wetenschappelijke aantekeningen. De heer Questiaux, vergezeld van P. Van Acker en Colle beklom de Mrumbi-berg en bereikte de hoogste top ervan (1.820 m). Een paar malen nog trok P. Schmitz op wetenschappelijke uitstap met M. Questiaux, aan wie het ook toegelaten werd de mineralogische verzameling van P. Schmitz aan te spreken. Onder meer gaf P. Schmitz hem een kwartzkristaal, zo zwaar dat een drager er zijn vracht aan had en een twaalfstal zeer mooie Goliath-schildkevers. Uit Mtoa zal M. Lemaire naar Mgr Roelens een brief schrijven vol lof en dank voor de missionarissen te Boudewijnstad, die hem en zijn medewerkers op zo'n hartelijke wijze onthaald en gedurende bijna twee weken vertroeteld hadden.

Te Mpala, onder de leiding van P. Guillemé, had P. Schmitz zich ontpopt als een wetenschapsman en had hij zijn overste flink bijgestaan bij het bijeenbrengen van een gevarieerd museum. In januari 1897, gaat hij de katechist-geneesheer K. Faraghit te Bondo verzorgen. Bij zijn terugreis naar Mpala, gaat hij de Nsambi-berg en de Kasokwe-vallei navorsen en bezoekt er de grafsteden van de oude hoofden van die streek. Bij zijn bezoek aan de schoolkapellen van San Antonio en Kapakwe, neemt hij de kaart op van de streek geheten Marungu ya Kwale. Uit Tumpa, op de weg naar Lusaka, brengt hij schone stalen mee van agriet en malachiet, van magneetijzer uit Kalole en wondere stenen uit Narungu en de grotten van Kintya. Te Boudewijnstad, herbegon P. Schmitz voor eigen rekening met wetenschappelijke navorsingen en verzamelingen. Deze werden verrijkt met een mooie reeks mineralen (malachiet, azuriet, chalcosine) uit de koperlagen te Mlunguzi; verder de magnetiet van de Kalole-berg, het oligiestijzer van de berg Kabwe-Marwi, de rode hematiet van Kabundi, de limoniet, de bruine hematiet, enz. P. Schmitz had ook een heel stel Goliath-kevers verzameld, waarvan verschillende exemplaren met de Lemaire-expeditie naar de muzea in België verhuisden.

P. Schmitz was niet enkel bekommerd om de geestelijke belangen van zijn kristenen. Hij zorgde ook voor de stoffelijke vooruitgang. Het zou ons te ver voeren hier alles op te sommen. Laten wij als bewijs twee voorbeelden aanhalen. Het eerste is de bouw van de brug over de Mlobozi. De drie bogen van die brug hadden een lengte van 25 m, een hoogte van 7 m en een breedte van 1,70 m. De bouw vereiste het vervoer door dragers van 72.000 kg bouwstoffen, op een afstand van anderhalf uur en slopte onder meer 12.000 bakstenen en 4 kubiek meters kalk op. Dank zij het voorbeeld en de aanmoedigingen van de missionarissen, hadden de Zwarten grote velden aangelegd. Met verbazing leest men over de massa's veldvruchten en andere producten die nodig waren om de twee wezenhuizen van Boudewijnstad te bevoorraden of die uitgevoerd werden naar de staatsposten Mtoa en Moliro. Naar Karema alleen wordt 480 centenaren eetwaren en 800 liters tafelolie uitgevoerd. Uit aardnootjes worden 2.000 liters tafelolie getrokken; uit 80 centenaren gerst wordt bier voor de tafel gebrouwd en alcohol voor de apotheek gedistilleerd. Het avondmaal van de wezenjongens vraagt honderden centenaren maïs, bonen, maniok en zout. Evenveel is er nodig voor de meisjes. De geestelijke bloei van de missie ging gepaard met de stoffelijke. De Paters hadden hun beschermelingen geleerd zich te ontdoen van hun aangeboren luiheid en zich toe te leggen op een arbeid, die hun welstand verschaftte en tevens een faktor was van zedelijke vooruitgang.

Nog een feit uit het leven van P. Schmitz wil ik hier aanhalen. De bloedige jacht op slaven was, sinds 1895, gans beteugeld. Maar hier en daar vermeldt het dagboek van de missies nog het verkopen in den duik van slaven, die meestal naar de Portugese of de Duitse bezittingen uitgevoerd worden. In de maand maart 1905, schreef P. Schmitz twee « vertrouwelijke » brieven aan een vriend, om er de gegevens uit te trekken die aan deze laatste dienstig konden zijn voor de

rechtvaardiging van zijn beleid voor de rechtbank. Die vriend, een staatsagent, leverde deze brieven aan de *Congo Reform Association* (M. Morel), die er een dankbaar gebruik van maakte in haar campagne tegen het Congolees bestuur. Die brieven werden opgenomen in de *Patriote* (Brussel), op 10 januari 1906. P. Schmitz was in oktober 1905 overleden. Wij kunnen er ons alleszins in verheugen dat die brieven medegeholpen hebben tot het uitvaardigen vanwege het hoger Congolees bestuur van strenge verordeningen tot het beteugelen van die mensonwaardige praktijken.

P. Schmitz bevond zich met P. Huys en de leerlingen der katechistenschool te Mlonde, toen hij door een hevige bloedwaterkoorts overvallen werd. In een draagmat werd hij naar Boudewijnstad

teruggedragen, waar hij op zaterdag 28 oktober 1905 na een pijnlijke doodstrijd overleed, diep betreurd door zijn medebroeders en gans de bevolking van Boudewijnstad.

Publicaties: *Maandschrift der Witte Paters*, Antwerpen, *Reisverhaal*, 1896, blz. 187. — *Brief uit Mpala*, blz. 142. — *Brief uit Ufipa*, blz. 261. — *Brief uit Kirungu*, blz. 265. — *Doopsel te Mpala*, 1897, blz. 75. — *Reis naar Kirungu*, blz. 367. — *Dagboek*, 1898, blz. 165. — *Een negerpredikant*, 1900, blz. 41. — *Verblijf te Mtoa*, blz. 201. — *Vertrek van P. Herrebaut*, blz. 224. — *Een aanval van de mieren*, blz. 231. — *Bezoek van M. Lemaire*, 1901, blz. 65. — *Welsprekendheid van Kabima*, blz. 268. — *Palmenzondag te Boudewijnstad*, 1904, blz. 313. *Missions des Pères Blancs*, Anvers, *Transfert à Mpala des corps des missionnaires ensevelis à Kibanga*, 1898, p. 244. — *Journal de Mpala*, p. 167. — *Visite à la succursale San Vitori*, 1899, p. 12. — *Un prédicateur noir*, p. 271. — *Le commandant Hecq à Boudouinville*, 1900, p. 233. — *Journal de Boudouinville*, 1902, p. 352. — *Nous civilisons aussi au point de vue matériel*, 1903, p. 84. — *Chapelles-écoles namuroises*, 327. — *Mouv. antiescl.*, *Le Mont Rumbi*, 1901, p. 30. — *L'éloquence du catéchiste René Kabima*, 1901, p. 136.

[W. R.] 16 oktober 1956.
P. M. Vanneste.

Mouv. géogr., 1899-1900, p. 174.